

FINLANDS FÖRFATTNINGSSAMLING

Utgiven i Helsingfors den 27 juli 2011

805/2011

Förundersökningslag

Utfärdad i Nådendal den 22 juli 2011

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Bestämmelser om tillämpningsområdet

1 §

Lagens tillämpningsområde

Förundersökning av brott görs enligt denna lag, om inte något annat föreskrivs särskilt i lag.

I fråga om användning av tvångsmedel och förundersökningsmyndigheternas inhämtande av information gäller i övrigt vad som föreskrivs särskilt i lag.

2 §

Vad som ska utredas vid förundersökning

Vid förundersökning utreds

1) enligt vad ärendets art förutsätter, det misstänkta brottet, de förhållanden under vilka det har begåtts, den skada som har orsakats och den vinning som har fåtts genom brottet, parterna och övriga omständigheter som måste klarläggas för åtalsprövning och bestämmande av påföljderna för brottet,

2) möjligheterna att återställa egendom som har erhållits genom brottet och att verkställa en förverkandepåföljd som döms ut

eller skadestånd som betalas till målsäganden med anledning av brottet,

3) målsägandens privaträttsliga anspråk, om målsäganden med stöd av 3 kap. 9 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) har bett åklagaren föra talan om anspråket, och

4) huruvida målsäganden samtycker och den misstänkte ämnar samtycka till att målet i tingsrätten behandlas i ett skriftligt förfarande enligt 5 a kap. i lagen om rättegång i brottmål.

Vid förundersökning ska saken förberedas så att åtalsprövning kan ske och parternas intressen bevakas på behörigt sätt och så att bevisningen kan tas emot i ett sammanhang vid huvudförhandlingen eller målet avgöras i skriftligt förfarande.

2 kap.

Vilka som deltar i förundersökning

1 §

Myndigheterna vid förundersökning

Förundersökning görs av polisen.

Förundersökningsmyndigheter är förutom polisen även gränsbevaknings-, tull- och militärmyndigheterna, enligt vad som föreskrivs om deras förundersökningsbefogenheter i

gränsbevakningslagen (578/2005), tullagen (1466/1994), militära disciplinlagen (331/1983) och lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten (1251/1995).

Förutom förundersökningsmyndigheterna deltar även åklagaren i förundersökning.

2 §

Undersökningsledare

Förundersökningen leds av en undersökningsledare, som är en sådan anhållningsberättigad tjänsteman som avses i 2 kap. 9 § i tvångsmedelslagen (806/2011). Åklagaren är dock undersökningsledare endast i de fall som anges i 4 § 1 mom. En kriminalöverkonstapel eller överkonstapel får vara undersökningsledare vid förundersökning som görs av polisen, om det finns grundad anledning till det utifrån ärendets art eller av något annat motsvarande skäl. En tjänsteman har rätt att vara undersökningsledare vid förundersökning som görs av någon annan myndighet, om det föreskrivs särskilt i lag om denna rätt.

När flera undersökningsledare utreder brott som har samband med varandra kan till chef för dem utses en allmän ledare för undersökningen, som beslutar om samordning av förundersökningen och som i det syftet kan meddela sina underlydande undersökningsledare föreskrifter.

3 §

Utredare

En utredare ska under undersökningsledarens ledning och tillsyn hålla förhör och vidta andra förundersökningsåtgärder som gäller ett misstänkt brott, verkställa de föreskrifter som undersökningsledaren meddelar om undersökningen av ärendet och utföra andra åtgärder som enligt lagen ankommer på en utredare.

4 §

Särskilda undersökningsarrangemang

Åklagaren leder förundersökningen av brott som en polisman misstänks ha begått i

samband med tjänsteuppdrag. Om brottets allvarlighet eller ärendets art annars förutsätter det, kan åklagaren besluta att vara undersökningsledare trots att det brott som en polisman misstänks ha begått inte har begåtts i samband med tjänsteuppdrag. Åklagaren kan i ovan avsedda fall leda förundersökningen även till den del det i ärendet utöver en polisman finns någon annan misstänkt, om det är ändamålsenligt med tanke på utredningen av ärendet. Åklagaren är inte undersökningsledare, om ett ärende behandlas som ett ordningsbotsärende eller strafforderärende.

En åklagare som är undersökningsledare har samma befogenheter i uppdraget som en till befälet hörande polisman som är undersökningsledare.

Ett brott som en polisman misstänks ha begått ska alltid undersökas av någon annan polisenhet än den där polismannen tjänstgör, om inte ärendet ska behandlas som ett ordningsbotsärende eller strafforderärende. Även i övrigt ska den polisenhet som undersöker brottet vid behov utses så att tilltron till förundersökningens opartiskhet inte äventyras.

5 §

Parterna vid förundersökning

Parter vid förundersökning är

- 1) målsäganden,
- 2) den som är misstänkt för brott,
- 3) andra personer vilkas rättigheter, intressen eller skyldigheter kan påverkas av brottet och utredningen av det.

Bestämmelserna om parter i denna lag gäller i tillämpliga delar en parts vårdnadshavare eller intressebevakare och den som hör till ett lagstadgat organ för en juridisk person som är part eller i övrigt till dess ledning och är företrädare för den juridiska personen samt andra lagliga företrädare för en part.

Vid behov beslutar undersökningsledaren om en person ska betraktas som part.

6 §

Biträde och stödperson

Om en part har ett biträde eller en stödper-

son, deltar denne i förundersökningen så som föreskrivs i lag.

7 §

Jäv för förundersökningstjänsteman

En undersökningsledare, utredare eller någon annan tjänsteman vid en förundersökningsmyndighet får inte delta i förundersökningen om han eller hon är jävig.

Frågan om en förundersökningstjänsteman är jävig ska avgöras utan dröjsmål. Frågan avgörs av tjänstemannen själv eller vid behov av tjänstemannens chef. Om åklagaren är undersökningsledare ska denne höras i frågan om en utredare är jävig och kan han eller hon åta sig att avgöra frågan.

En ojävig förundersökningstjänsteman ska utan dröjsmål förordnas i en jävig tjänstemans ställe. En förundersökningstjänsteman får dock trots att han eller hon är jävig vidta förundersökningsåtgärder som inte kan skjutas upp utan att utredningen av ett brott äventyras.

8 §

Jävsgrunder

En förundersökningstjänsteman är jävig, om

1) tjänstemannen eller en närstående till honom eller henne är part i förundersökningen,

2) tjänstemannen eller en närstående till honom eller henne biträder eller företräder en part eller någon som avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för,

3) avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för tjänstemannen eller för en i 3 mom. avsedd närstående till honom eller henne,

4) tjänstemannen står i anställningsförhållande eller i ett sådant uppdragsförhållande som har samband med det föreliggande ärendet till en part eller till någon som avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för,

5) tjänstemannen eller en i 3 mom. 1 punkten avsedd närstående till honom eller henne

är medlem av styrelsen, förvaltningsrådet eller något annat därmed jämförbart organ eller är verkställande direktör eller innehar motsvarande ställning i en sådan sammanslutning eller stiftelse eller ett sådant statligt affärsverk eller en sådan statlig inrättning som är part eller som avgörandet i ärendet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för,

6) tjänstemannen eller en i 3 mom. 1 punkten avsedd närstående till honom eller henne hör till direktionen för eller något annat därmed jämförbart organ i ett ämbetsverk eller en inrättning och det är fråga om ett ärende som sammanhänger med styrningen eller övervakningen av ämbetsverket eller inrättningen, eller om

7) tilltron till tjänstemannens opartiskhet av något annat särskilt skäl äventyras.

Jäv enligt 1 mom. 4 punkten uppstår inte enbart av den anledningen att staten är part.

Med närstående avses i 1 mom. förundersökningstjänstemannens

1) make eller maka samt barn, barnbarn, syskon, föräldrar, far- och morföräldrar, den som på något annat sätt står tjänstemannen särskilt nära och dessa personers makar,

2) föräldrars syskon och deras makar, tjänstemannens syskonbarn och en tidigare make eller maka till tjänstemannen, samt

3) makes eller makas barn, barnbarn, syskon, föräldrar och far- och morföräldrar, dessa personers makar och tjänstemannens makes eller makas syskonbarn.

Som närstående betraktas också motsvarande halvsläkting. Med makar avses äkta makar, personer som lever under äktenskapsliknande förhållanden och personer som lever i registrerat partnerskap.

3 kap.

Allmänna bestämmelser om hur förundersökning ska genomföras

1 §

Registrering av anmälan om brott

När någon anmäler ett brott eller en händelse som han eller hon misstänker vara ett brott till en förundersökningsmyndighet, ska myndigheten registrera anmälan utan dröjs-

mål. Om anmälan är oklar eller bristfällig, ska den som gjort anmälan vid behov uppmanas att precisera eller komplettera den.

Skyldigheten att registrera en anmälan om brott gäller även när förundersökningsmyndigheten har fått kännedom om ett misstänkt brott på något annat sätt än vad som avses i 1 mom., om de villkor för att avstå från åtgärder som anges i 9 § 1 mom. inte uppfylls.

2 §

Överföring av anmälan om brott

Om anmälan om brott har gjorts hos en förundersökningsmyndighet till vars uppgifter det inte hör att göra förundersökning i ärendet, ska myndigheten genast registrera ärendet som mottaget och sända anmälan tillsammans med eventuellt annat material som uppkommit i ärendet till den behöriga förundersökningsmyndigheten, som ska registrera anmälan utan dröjsmål.

3 §

När förundersökning ska göras

Förundersökningsmyndigheten ska göra förundersökning när det på grund av anmälan till den eller annars finns skäl att misstänka att ett brott har begåtts.

Innan förundersökningen inleds ska förundersökningsmyndigheten vid behov utreda omständigheterna i samband med en sådan misstanke om brott som avses i 1 mom. särskilt så att ingen grundlöst behandlas som misstänkt för brott och så att ett beslut om att inte göra förundersökning kan fattas enligt 9 § 1 mom. eller 10 § 1 mom., om ärendet kräver det. I fråga om de åtgärder som vidtas innan förundersökningen inleds iaktas bestämmelserna i denna lag i tillämpliga delar.

Undersökningsledaren ska vid behov fatta beslut om huruvida förundersökning ska göras och eventuella omständigheter som behövs för att fatta beslutet utredas. Förundersökningsåtgärder som utredningen av ärendet förutsätter får vidtas innan undersökningsledaren fattar sitt beslut.

4 §

Förundersökning av målsägandebrott

Om åklagaren får väcka åtal för brott endast på yrkande av målsäganden (*målsägandebrott*), görs förundersökning bara om målsäganden har underrättat förundersökningsmyndigheten eller åklagaren om att målsäganden yrkar på straff för den som är skyldig till brottet. Om målsäganden återtar sitt straffyrkande, ska undersökningen läggas ned.

Förundersökning av målsägandebrott får inledas trots att straffyrkande inte har framställts, om det är uppenbart att målsäganden ännu inte känner till brottet och undersökningen inte kan skjutas upp utan att utredningen av brottet äventyras. Målsäganden ska då utan dröjsmål underrättas om att undersökningen har inletts. Undersökningen ska läggas ned, om målsäganden efter att ha fått kännedom om brottet inte meddelar att han eller hon yrkar på straff för den som är skyldig till det.

Om åklagaren enligt lag får väcka åtal för målsägandebrott när ett allmänt intresse kräver det, trots att målsäganden inte yrkar på straff för den som är skyldig till brottet, ska förundersökning göras på åklagarens begäran.

Om det enligt lag förutsätts att det visas att ett brott har begåtts för att en åtgärd ska kunna vidtas eller en förmån bestå, ska förundersökning av målsägandebrott i behövlig omfattning göras på begäran av målsäganden trots att målsäganden inte meddelar att han eller hon yrkar på straff för den som är skyldig till brottet.

5 §

Undersökning av en brottslig gärning

När en person som inte har fyllt 15 år är misstänkt för en brottslig gärning ska förundersökning vid behov göras för att utreda om någon som har fyllt 15 år har medverkat i gärningen. Vid förundersökningen utreds då de omständigheter som avses i 1 kap. 2 § för varje misstänkts del.

När någon som inte har fyllt 15 år är misstänkt för en brottslig gärning ska förundersökning dessutom vid behov göras

1) på begäran av målsäganden, för att återfå egendom som har gått förlorad genom gärningen eller för att säkerställa målsägandens rätt till skadestånd,

2) för att utreda om det finns förutsättningar för förverkandepåföljd, eller

3) för att utreda om det finns behov av barnskyddsåtgärder för den misstänkte eller andra utredningsbehov som hänför sig till den misstänktes intressen.

I de fall som avses i 2 mom. 3 punkten får förundersökning göras även om målsäganden i ett målsägandebrott inte har framställt ett sådant yrkande som avses i 4 § 1 mom.

6 §

Underrättelse om att förundersökning inleds

För eventuella tjänstemannarättsliga åtgärder ska undersökningsledaren underrätta chefen för en tjänsteman som avses i 40 kap. 11 § 1 punkten i strafflagen (39/1889) om att förundersökning inleds, om tjänstemannen är misstänkt för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år. Undersökningsledaren har även rätt att underrätta om inledande av förundersökning som gäller andra brott som tjänstemannen är misstänkt för, om det brott som undersöks är sådant att det kan antas ha betydelse för fullgörandet av tjänsteuppdragen.

7 §

Åtgärder som parterna begär

Förhör ska hållas och andra förundersökningsåtgärder vidtas på begäran av en part, om parten visar att de kan ha betydelse för saken och om de inte orsakar kostnader som är oskäligen med hänsyn till ärendets art.

Under förundersökningen beslutar undersökningsledaren eller, med stöd av 5 kap. 2 § 1 mom., åklagaren om de förundersökningsåtgärder som en part begär. När målet har överförts till åklagaren beslutar åklagaren om åtgärderna.

8 §

Brott som har begåtts utomlands

Förundersökningsmyndigheten får undersöka ett brott som misstänks ha begåtts utomlands, om finsk lag kan tillämpas på brottet med stöd av 1 kap. i strafflagen och om det av skäl som gäller undersökningen och för att straffansvaret ska förverkligas är ändamålsenligt att förundersökning görs i Finland. Det är åklagaren som ska besluta om förundersökning ska inledas, om det för att utreda brottet i Finland krävs riksåklagarens åtalsförordnande enligt 1 kap. 12 § i strafflagen.

När en målsägande anmäler ett brott som har begåtts i en annan medlemsstat i Europeiska unionen till förundersökningsmyndigheten, ska målsägandens anmälan och yrkanden sändas till den behöriga myndigheten i den medlemsstat där brottet begicks, om inte förundersökningsmyndigheten undersöker brottet enligt 1 mom. För att målsägandens anmälan och yrkanden ska sändas förutsätts det dessutom att målsäganden inte har kunnat göra anmälan och framställa sina yrkanden i den stat där gärningen begicks eller att han eller hon i fråga om ett allvarligt brott inte har velat förfara så.

I fråga om internationellt samarbete vid utredning av brott föreskrivs särskilt i lag.

9 §

När förundersökning inte behöver göras och när förundersökningen får läggas ned

Om ett brott inte kan förutses medföra strängare straff än böter och brottet bedömt som en helhet ska anses vara uppenbart obetydligt, behöver förundersökning av brottet inte göras och får en förundersökning som redan har inletts läggas ned, om målsäganden inte har några anspråk i saken.

Om en myndighet med stöd av vad som föreskrivs i någon annan lag avstår från åtgärder för att ställa den misstänkte under åtal för brott, görs förundersökning dock endast av särskilda skäl.

Undersökningsledaren fattar vid behov de beslut som avses i denna paragraf.

10 §

Begränsning av förundersökningen

Åklagaren kan på framställning av undersökningsledaren besluta att förundersökning inte ska göras eller att förundersökningen ska läggas ned, om åklagaren med stöd av 1 kap. 7 eller 8 § i lagen om rättegång i brottmål eller någon annan motsvarande bestämmelse i lag skulle låta bli att väcka åtal och inget viktigt allmänt eller enskilt intresse kräver att åtal väcks.

Åklagaren kan på framställning av undersökningsledaren också besluta att förundersökningen ska läggas ned, om kostnaderna för en fortsatt undersökning skulle stå i klart missförhållande till arten av det ärende som utreds och den eventuella påföljd som är att vänta, eller om det på basis av redan vidtagna förundersökningsåtgärder är övervägande sannolikt att åklagaren skulle låta bli att väcka åtal på någon annan grund än den som nämns i 1 mom. För att förundersökningen ska kunna läggas ned förutsätts dessutom att inget viktigt allmänt eller enskilt intresse kräver att den ska fortsätta.

Förundersökningen ska inledas på nytt i de fall som avses i 1 och 2 mom., om det finns grundad anledning till det på grund av nya omständigheter som framkommit i ärendet.

11 §

Hur snart förundersökning ska göras

Förundersökning ska göras utan ogrundat dröjsmål.

När en person som inte har fyllt 18 år är misstänkt för brott eller för en brottslig gärning som han eller hon har begått före fyllda 15 år, ska förundersökning göras skyndsamt.

När omständigheterna förutsätter det får förundersökningsåtgärderna ställas i angelägenhetsordning.

12 §

Uppskjutande av förundersökningsåtgärder

Undersökningsledaren får besluta att förundersökningsåtgärderna ska skjutas upp till en senare tidpunkt, om det är nödvändigt för

att utreda det brott som undersöks eller något annat brott som har samband med det och om uppskjutandet inte äventyrar någons liv, hälsa eller frihet eller medför risk för betydande miljö-, egendoms- eller förmögenhetsskada.

13 §

Avbrytande av förundersökningen

Undersökningsledaren får besluta att en förundersökning som har inletts ska avbrytas, om ingen är misstänkt för brottet och om utredning som påverkar ärendet inte kan fås. Det misstänkta brottets art ska beaktas särskilt när beslutet fattas.

Förundersökningen ska fortsätta utan ogrundat dröjsmål när det inte längre finns förutsättningar för avbrottet.

14 §

Förutsättningar för summarisk förundersökning

I enkla och klara ärenden får summarisk förundersökning göras enligt vad som föreskrivs nedan, om inte gärningen enligt allmän straffpraxis kan förutses medföra strängare straff än böter.

Med anledning av ett brott som en polisman misstänks ha begått får summarisk förundersökning göras endast om ärendet behandlas som ett ordningsbotsärende eller strafforderärende.

Undersökningsledaren beslutar vid behov om förundersökningen ska vara fullständig eller summarisk.

4 kap.

Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning

1 §

Objektivitetsprincipen

Vid förundersökningen ska det utredas och beaktas både de omständigheter och bevis som talar mot den som är misstänkt för brott och de som talar för honom eller henne.

2 §

Oskuldighetspresumtionen

Vid förundersökningen ska den misstänkte bemötas som oskyldig.

3 §

Rätt att inte medverka till utredningen av sitt brott

Den som är misstänkt för brott har rätt att låta bli att medverka till utredningen av brottet.

4 §

Proportionalitetsprincipen

En förundersökningsåtgärd och det ingripande i en persons rättigheter som den innebär ska vara försvarliga i relation till det brott som utreds, behovet av att utreda ärendet i fråga samt ålder, hälsa och andra motsvarande omständigheter som gäller den person som är föremål för åtgärden och övriga omständigheter som inverkar på saken.

5 §

Principen om minsta olägenhet

Vid förundersökning får det inte ingripas i någons rättigheter i större utsträckning än vad som är nödvändigt för att syftet med förundersökningen ska kunna nås.

En förundersökningsåtgärd ska vidtas så att ingen i onödan orsakas skada eller olägenhet.

6 §

Finkänslighetsprincipen

Parterna och andra som deltar i förundersökningen ska behandlas finkänsligt.

7 §

Bemötande av barn vid förundersökning

En person som inte har fyllt 18 år ska vid förundersökning bemötas så som hans eller hennes ålder och utvecklingsnivå förutsätter. Det ska särskilt ses till att undersökningsåtgärderna inte i onödan orsakar personen olägenheter i skolan, på arbetsplatsen eller i någon annan omgivning som är viktig för honom eller henne.

Undersökningsåtgärder som gäller en person som inte har fyllt 18 år ska i möjligaste mån utföras av utredare som är särskilt förtrogna med denna uppgift. Förundersökningsmyndigheten ska vid behov rådfråga en läkare eller någon annan sakkunnig om hurvida en person som inte har fyllt 18 år kan utsättas för undersökningsåtgärder.

8 §

Förordnande av intressebevakare för barn

När det gäller en part som inte har fyllt 18 år ska domstolen förordna en intressebevakare för förundersökningen, om det finns grundad anledning att anta att vårdnadshavaren, en intressebevakare eller någon annan laglig företrädare inte opartiskt kan bevaka partens intresse i ärendet och om det inte är klart onödigt att förordna en intressebevakare. Undersökningsledaren ska vid behov hos domstolen ansöka om att en intressebevakare ska förordnas. Ansökan kan också göras av åklagaren, den magistrat som är förmyndarverksamhet (442/1999) eller ett i 6 § 1 mom. i socialvårdslagen (710/1982) avsett organ (*socialmyndighet*). Ett intressebevakarförordnande gäller tills handläggningen av det brottmål upphör i fråga om vars förundersökning förordnandet har getts.

De kostnader som uppstår vid förordnandet av intressebevakare samt intressebevakarens arvode och kostnader ersätts av statens medel. I fråga om intressebevakning iakttas i övrigt lagen om förmyndarverksamhet i tillämpliga delar.

9 §

En persons ställning vid förundersökning

När en person blir föremål för förundersökningsåtgärder ska han eller hon så snabbt som möjligt underrättas om sin ställning vid förundersökningen. Skyldigheten att underrätta gäller också när ställningen förändras.

Om en persons ställning är oklar, får han eller hon vid förundersökningen bemötas som en person som ska höras.

10 §

Rätt att anlita biträde vid förundersökningen

Vid förundersökningen har en part rätt att anlita ett biträde som parten väljer själv. Innan parten hörs ska han eller hon skriftligen underrättas om denna rätt, om inte ärendet ska behandlas vid summarisk förundersökning. När den som är misstänkt för brott har berövats sin frihet i samband med gripande, anhållande eller häktning ska han eller hon utan dröjsmål skriftligen underrättas om denna rätt. Förundersökningsmyndigheten ska också annars se till att en parts rätt att anlita biträde faktiskt tillgodoses när parten önskar det, med hänsyn till de omständigheter som hänför sig till det brott som utreds, utredningen av brottet och personen i fråga.

Undersökningsledaren eller åklagaren ska göra framställning till domstolen om att ett rättegångsbiträde eller en stödperson ska förordnas för målsäganden, när det finns orsak till det enligt bestämmelserna i 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål, och likaså om att en försvarare ska förordnas för den som är misstänkt för brott, när det finns orsak till det enligt 1 § 3 mom. i det nämnda kapitlet.

Bestämmelser om behörigheten hos den som är biträde för en part och om hur frågan om behörighet avgörs finns i 11 kap. 3 §.

11 §

En misstänkts rätt att hålla kontakt med sitt biträde

Den som har gripits, anhållits eller häktats

som misstänkt för brott har rätt att hålla kontakt med sitt biträde genom besök, brev och telefonsamtal så som anges närmare i häktningslagen (768/2005) och lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006).

Förundersökningsmyndigheten ska se till att kontakterna mellan den misstänkte och biträdet kan skötas konfidentiellt.

12 §

Handläggningspråket vid förundersökning

Inom tvåspråkiga förundersökningsmyndigheters ämbetsdistrikt används vid förundersökning den misstänktes språk, antingen finska eller svenska. Om de misstänkta har olika språk eller om den misstänktes språk är varken finska eller svenska, ska förundersökningsmyndigheten med beaktande av parternas rätt och fördel bestämma vilket handläggningspråk som ska användas. Om språket inte kan väljas på den grunden, används majoritetsspråket i förundersökningsmyndighetens ämbetsdistrikt. Vid förundersökning som görs av en enspråkig förundersökningsmyndighet används språket i myndighetens ämbetsdistrikt, om inte myndigheten med beaktande av parternas rätt och fördel bestämmer att det andra språket ska användas.

Oavsett 1 mom. har var och en dock rätt att vid förundersökning använda finska eller svenska så som bestäms i 10 § i språklagen (423/2003). Förundersökningsmyndigheten ska sköta tolkningen eller på statens bekostnad skaffa en tolk, om myndigheten inte behövs använda det språk som personen i fråga talar.

Bestämmelser om rätten att använda samiska vid förundersökning finns i samiska språklagen (1086/2003).

Andra än finsk-, svensk- eller samiskspråkiga har rätt att vid förundersökning använda det språk de förstår och kan tala tillräckligt bra. Teckenspråkiga har rätt att använda teckenspråk. Förundersökningsmyndigheten ska sköta tolkningen eller på statens bekostnad skaffa en tolk.

I de fall som avses i 2 och 4 mom. ska tolkning ordnas också när det behövs på

grund av att den som ska höras har en syn-, hörsel- eller talskada.

13 §

Översättning av handlingar

Handlingar eller delar av handlingar som ingår i förundersökningsmaterialet och är väsentliga med tanke på saken ska översättas till det i 12 § avsedda språk som en part använder, om översättningen trots tolkning behövs för att bevaka partens rättigheter. Översättningen görs på statens bekostnad, om inte förundersökningsmyndigheten själv sköter översättningen.

I fråga om översättning av handlingar gäller dessutom vad som i språklagen och samiska språklagen bestäms om översättning.

14 §

Språket i meddelanden, kallelser och brev

Bestämmelser om det språk som ska användas i meddelanden, kallelser och brev i anslutning till förundersökning finns i 19 § 3 mom. i språklagen och 15 § 1 mom. i samiska språklagen.

Till andra än finsk-, svensk- eller samisk-språkiga ska meddelanden, kallelser eller brev i möjligaste mån sändas på ett språk som personen i fråga kan antas förstå tillräckligt bra.

15 §

Partsoffentlighet vid förundersökning

Efter det att förundersökning har inletts har en part rätt att få del av omständigheter som föranlett förundersökningen och kommit fram vid den.

Medan förundersökningen pågår får förundersökningsmyndigheten begränsa en parts rätt att ta del av de omständigheter som avses i 1 mom., om lämnandet av uppgifterna försvårar utredningen. Hänsyn ska också tas till de bestämmelser om begränsningar av en parts rätt att få information som finns i lagen

om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) och någon annanstans i lag.

I 9 kap. 7 § finns bestämmelser om förundersökningshandlingars offentlighet.

5 kap.

Förundersökningssamarbete mellan förundersökningsmyndigheter och åklagare

1 §

Underrättelse till åklagaren

Förundersökningsmyndigheten ska genast underrätta åklagaren om ett ärende där den som är misstänkt för brott är en polisman, om inte ärendet behandlas som ett ordningsbottsärende eller strafforderärende. Åklagaren ska dessutom underrättas om ett brott som har kommit för undersökning, när förundersökningsmyndigheterna och åklagarmyndigheterna tillsammans utifrån sina befogenheter har beslutat att brottet ska omfattas av underrättelseskyldigheten eller om åklagaren har begärt underrättelse om brottet.

2 §

Åklagarens befogenheter vid förundersökning

Förundersökningsmyndigheten ska på åklagarens begäran göra förundersökning eller utföra förundersökningsåtgärder. Förundersökningsmyndigheten ska också annars iakttä de föreskrifter som åklagaren meddelar för att säkerställa att ärendet utreds så som avses i 1 kap. 2 §.

Åklagaren beslutar om förundersökningsåtgärder när saken har överförts till åklagaren efter det att förundersökningen har avslutats.

Bestämmelser om när åklagaren kan vara undersökningsledare finns i 2 kap 4 §.

3 §

Samarbetskyldighet

Förundersökningsmyndigheten ska så som ärendets art eller omfattning förutsätter underrätta åklagaren om omständigheter som

hänför sig till förundersökningen och förundersökningsåtgärderna och om undersökningens framskridande i övrigt. Om förundersökningsmyndigheten har underrättat åklagaren om ett brott som har kommit för undersökning, ska undersökningsledaren innan förundersökningen avslutas höra åklagaren om ärendet har utretts tillräckligt väl enligt vad som föreskrivs i 1 kap. 2 §. Detta gäller när ärendets art och omfattning kräver att åklagaren hörs eller när det är meningen att förundersökningen avslutas utan att ärendet överlämnas till åklagaren. Bestämmelser om skyldigheten att underrätta om användning av tvångsmedel finns i tvångsmedelslagen.

Åklagaren ska efter behov medverka i förundersökningen för att säkerställa att ärendet utreds så som avses i 1 kap. 2 §.

Förundersökningsmyndigheten och åklagaren ska diskutera frågor om hur förundersökningssamarbetet ska ordnas.

6 kap.

Närvaro vid förundersökning

1 §

Skyldighet att infinna sig till förundersökning

Om det finns anledning att anta att en person kan bidra till utredningen av ett brott eller om hans eller hennes närvaro vid en förundersökningsåtgärd annars behövs för utredningen av brottet, är personen skyldig att på kallelse infinna sig till förundersökning inom det distrikt för en polisinrättning där han eller hon vistas.

Av kallelsen ska framgå det brott som utredningen gäller och den ställning som den som fått kallelse har i förundersökningen.

2 §

Hämtning till förundersökning

Om den som kallats till förundersökning, utan godtagbar orsak underlåter att lyda kallelsen, får han eller hon hämtas till undersökningen. Den som är misstänkt för brott får hämtas också utan kallelse, om fängelse kan

följa på brottet och det är sannolikt att han eller hon inte lyder en kallelse eller om det finns anledning att misstänka att han eller hon efter att ha fått en kallelse kommer att försvåra förundersökningen genom att fly eller undanröja bevis eller på något annat sätt.

Undersökningsledaren beslutar om hämtning. Den som ska hämtas ska ges ett skriftligt förordnande om hämtningen. Om det på grund av ärendets brådskande natur inte finns något skriftligt förordnande, ska den som hämtas i samband med gripandet informeras om förordnandet och de omständigheter som ligger till grund för det.

I 8 kap. 3 § 1 mom. och 4 § i tvångsmedelslagen föreskrivs om genomsökning för hämtning till förhör.

3 §

Omedelbart hörande

Den som påträffas på en brottsplats eller i dess omedelbara närhet ska på uppmaning av en polisman stanna kvar på platsen eller omedelbart infinna sig på någon annan plats inom distriktet för samma polisinrättning, om det för utredningen av saken är behövt att personen genast hörs. Om han eller hon utan godtagbar orsak vägrar att iaktta uppmaningen eller om det på grund av personens uppträdande är sannolikt att han eller hon inte kommer att iaktta en uppmaning, får polisen hindra personen från att avlägsna sig från platsen eller gripa personen och föra honom eller henne med sig för att höras.

Den som håller på att avlägsna sig från en brottsplats får gripas för att en uppmaning enligt 1 mom. ska kunna ges, om omständigheterna är sådana att uppmaningen inte kan delges personen på något annat sätt och utredningen av saken annars skulle äventyras.

4 §

Undersökningsåtgärder som ska vidtas utan dröjsmål

De förundersökningsåtgärder för vilka en person på kallelse har infunnit sig eller häm-

tats till förundersökning eller enligt 3 § ålagts att stanna kvar eller förts för att höras ska vidtas utan ogrundat dröjsmål.

5 §

Hur länge någon ska vara närvarande

Ingen får hållas i förundersökning längre än nödvändigt.

Den som inte är misstänkt för brott är skyldig att närvara vid förundersökning högst sex timmar åt gången. En misstänkt som inte är anhållen eller häktad är skyldig att närvara högst tolv timmar åt gången och, när förut-sättningar för anhållande finns enligt 2 kap. 5 § i tvångsmedelslagen, högst 24 timmar. När någon som inte har fyllt 15 år är misstänkt för en brottslig gärning är han eller hon av synnerligen vägande skäl skyldig att närvara mer än tolv timmar och högst 24 timmar åt gången.

Den som har närvarit vid förundersökning får inte utan särskild orsak åläggas att infinna sig på nytt eller hämtas till förundersökning på nytt under de följande tolv timmarna efter det att han eller hon avlägsnat sig från förundersökningen.

6 §

Kvarhållande

En misstänkt som med stöd av 5 § 2 mom. är skyldig att närvara vid förundersökning och som inte har anhållits eller häktats får vid förundersökningen hållas inlåst, om det är nödvändigt för att förhindra att han eller hon avlägsnar sig.

7 §

Meddelande till militärmyndigheterna

När en militärperson hämtas till eller grips för förundersökning eller frigges ska detta utan dröjsmål meddelas chefen för den administrativa enhet där militärpersonen tjänstgör.

7 kap.

Förhör

1 §

När den som förhörs ska vara närvarande

Den som förhörs ska vara personligen närvarande vid förhöret.

En part får avge sin utsaga genom förmedling av ett ombud, per telefon eller med hjälp av något annat medium för dataöverföring, om utredaren anser att detta kan ske utan olägenhet och att det inte äventyrar undersökningens tillförlitlighet. Under samma förut-sättningar får ett vittne förhöras per telefon eller med hjälp av något annat medium för dataöverföring. Den som är misstänkt för brott får förhöras genom förmedling av ett ombud bara om det handlar om ett brott för vilket det inte har föreskrivits något annat eller strängare straff än böter eller fängelse i sex månader.

Skriftliga utredningar som en part eller ett vittne vill komplettera sin förhørsberättelse med ska tas emot.

2 §

Begränsningar som gäller förhör med målsägande

Det är inte nödvändigt att vid förundersökningen förhöra en målsägande som uppenbarligen inte kan lämna uppgifter som har betydelse för undersökningen, om han eller hon i anmälan om brott eller i något annat sammanhang har uppgett de omständigheter som behövs för beslut om åtal och för rättegång. Förhöret med en målsägande kan lämnas beroende av om han eller hon anmäler sig, om ärendets art på grund av det stora antalet målsägande eller av någon annan motsvarande orsak förutsätter det.

3 §

Förhör med berusade

Om någon är så påverkad av alkohol eller något annat berusningsmedel att han eller

hon inte kan antas förstå innebörden av ett förhör, får han eller hon förhöras bara om förhöret inte kan skjutas upp utan att utredningen av brottet äventyras. Den som har förhörts ska ges tillfälle att senare på nytt granska sin berättelse enligt vad som bestäms nedan om granskning av förhørsberättelser.

4 §

Förhör med personer med rubbat sinnestillstånd

Bestämmelserna i 3 § ska tillämpas om den som ska förhöras inte kan antas förstå innebörden av förhöret på grund av psykisk störning eller chock eller av någon annan liknande orsak. Möjligheten att förhöra ska vid behov diskuteras med närstående till den som ska förhöras och med en läkare.

5 §

Bemötande av den som förhörs

Den som förhörs ska bemötas lugnt och sakligt. För att få fram en bekännelse eller en utsaga i en viss riktning får inte användas medvetet oriktiga upplysningar, löften eller förespeglningar om särskilda förmåner, uttrötning, hot, tvång eller andra otillbörliga medel eller förfaringssätt som påverkar den förhördes beslutsfrihet, viljestyrka, minne eller omdömesförmåga.

Förhör får hållas mellan klockan 22 och 7 endast om

- 1) den som ska förhöras begär det,
- 2) ärendet utreds vid summarisk förundersökning, när den som ska förhöras är skyldig att enligt 6 kap. 3 § genast stanna kvar eller infinna sig, eller om
- 3) förhöret inte kan skjutas upp utan att utredningen av brottet äventyras.

Den som förhörs ska ges tillfälle till regelbundna måltider och tillräcklig vila.

6 §

En målsägandes skyldighet att hålla sig till sanningen

En målsägande och hans eller hennes lagliga företrädare eller ombud ska hålla sig till

sanningen när de redogör för den sak som undersöks och svarar på de frågor som ställs.

7 §

Hinder för att någon ska höras som vittne

Som vittne vid förundersökning får inte förhöras den som inte skulle få vittna i rättegång som gäller det brott som undersöks.

Undersökningsledaren beslutar om vittnesförhör eller förhör i bevissyfte med den som avses i 17 kap. 21 § i rättegångsbalken.

8 §

Vittnens skyldighet att berätta vad de vet och rätt att vägra vittna

Ett vittne ska sanningsenligt och utan att förtiga något uppge vad han eller hon vet om den sak som undersöks. Om ett vittne dock i en rättegång som gäller det brott som undersöks skulle ha rätt eller skyldighet att vägra vittna, röja en omständighet eller besvara en fråga, har vittnet samma rätt eller skyldighet också vid en förundersökning.

Ett vittne som har i 1 mom. avsedd skyldighet att berätta vad han eller hon vet är också skyldigt att lägga fram handlingar och annat bevismaterial som han eller hon innehar och som är av betydelse för förundersökningen.

Den som avses i 17 kap. 23 § 1 mom. i rättegångsbalken och som enligt 3 mom. i den paragrafen kan förpliktas att vittna om sådant som ska hållas hemligt har rätt att vittna om detta vid förundersökning, om den gäller ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex år eller försök till eller medverkan i ett sådant brott.

Den som avses i 17 kap. 24 § 2 mom. i rättegångsbalken och som enligt 4 mom. i den paragrafen kan förpliktas att besvara frågor som avses i 2 eller 3 mom. i paragrafen är skyldig att besvara sådana frågor och lägga fram handlingar eller annat bevismaterial som han eller hon innehar och som är av betydelse för förundersökningen också vid förundersökning som gäller ett brott som avses i 3 mom. i denna paragraf.

9 §

Vittnesförhör inför domstol

Om det är uppenbart att ett vittne känner till någon omständighet som är av vikt för att skuldfrågan ska kunna utredas eller för att vinningen av ett brott ska kunna spåras och återtas, och om vittnet vägrar röja denna omständighet trots att han eller hon kan vara skyldig att lämna berättelse eller enligt 8 § 3 mom. ha rätt att göra det, ska frågan om grunden för vägran på undersökningsledarens begäran utredas i domstol. Vittnesförhöret ska hållas i domstol, om det inte finns någon laglig grund för vägran.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas också på ett vittne som vägrar lägga fram en handling eller annat bevismaterial.

Vittnesförhöret kan hållas vid den tingsrätt där det lämpligen kan ske. Vid vittnesförhöret gäller i tillämpliga delar vad som i rättegångsbalken bestäms om bevisupptagning utom huvudförhandlingen. I fråga om rätt för den som är misstänkt för brott och för hans eller hennes biträde eller ombud att närvara vid vittnesförhöret gäller 13 och 18 §. Domstolen beslutar om rätten att närvara efter att ha hört undersökningsledaren.

Vittnet har rätt till ersättning för ekonomisk förlust samt för resor och uppehälle enligt de grunder som anges i lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (666/1972). Rätt till ersättning föreligger dock inte om domstolen anser att vittnets vägran har varit uppenbart ogrundad.

10 §

Underrättelser före ett förhör

Den som förhörs ska före förhöret underrättas om sin ställning vid förundersökningen, sin rätt att tillkalla förhörsvittne och sina språkliga rättigheter, samt den som är misstänkt för brott om sin rätt att låta bli att medverka till utredningen av sitt brott.

För den som är misstänkt för brott ska före förhöret specificeras vilken gärning han eller hon är misstänkt för. Samtidigt ska den misstänkte underrättas om sin rätt att anlita biträde vid förundersökningen och om när en

försvare kan förordnas för honom eller henne. Underrättelsen om biträde och försvare kan utebli, om underrättelsen på grund av de åtgärder som redan vidtagits med stöd av 4 kap. 10 § eller annars är uppenbart onödig.

Före förhöret ska målsäganden, hans eller hennes lagliga företrädare och ombud samt vittne underrättas om skyldigheten att hålla sig till sanningen och om hotet om straff för osann utsaga. Målsäganden ska före förhöret underrättas om när det för honom eller henne enligt 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål kan förordnas ett rättegångsbiträde eller en stödperson.

Ett vittne ska tillfrågas om det finns sådana omständigheter som enligt lag berättigar eller förpliktat honom eller henne att vägra vittna. När skäl yppar sig ska vittnet underrättas om vad som bestäms i 8 och 9 §.

11 §

Förhörsvittne

På begäran av den som förhörs ska ett tillförlitligt vittne som är ojävigt enligt 17 kap. 43 § i rättegångsbalken närvara vid förhöret. Utredaren kan också på eget initiativ tillkalla ett vittne. Om förhöret inte kan skjutas upp utan att undersökningen äventyras, får det trots begäran av den som ska förhöras hållas utan vittne. När en person som inte har fyllt 18 år är misstänkt för brott får han eller hon dock inte förhöras utan vittne, utom om den misstänktes biträde eller lagliga företrädare eller en företrädare för socialmyndigheten är närvarande.

Ett förhörsvittne kan ersättas genom att förhöret spelas in som en ljud- och bildupptagning, om det därigenom tillräckligt tillförlitligt kan visas på vilket sätt förhöret har hållits och vad som har hänt under förhöret.

12 §

När personer som stöder den som ska förhöras får vara närvarande

En parts biträde och den som förordnats till stödperson för en målsägande har rätt att närvara när hans eller hennes huvudman för-

hörs, om inte undersökningsledaren av vä-
gande skäl som gäller undersökningen av
brottet förbjuder detta. Utredaren får på begä-
ran tillåta att även någon annan som stöder en
part eller ett vittne får närvara vid förhöret,
om det inte försvårar utredningen av brottet
eller äventyrar tystnadsplikten.

13 §

Medverkan när någon annan förhörs

Utredaren kan tillåta att en part och hans
eller hennes biträde eller ombud samt den
som förordnats till stödperson för målsäganden
tillsammans med målsäganden medverkar
vid förhöret av en annan part eller ett
vittne, om detta kan ske utan att utredningen
av brottet försvåras. När möjligheten att til-
låta medverkan övervägs ska hänsyn dess-
utom tas till synpunkter som gäller finkänslighet
och att den misstänktes närvaro inte får
orsaka målsäganden lidande eller någon an-
nan motsvarande olägenhet.

Åklagaren har rätt att medverka vid förhör.

14 §

*När en laglig företrädare för en omyndig får
vara närvarande vid förhör*

Om den som förhörs inte har fyllt 15 år har
vårdnadshavaren, intressebevakaren eller nå-
gon annan laglig företrädare rätt att närvara
vid förhöret.

När en omyndig som har fyllt 15 år ska
förhöras som målsägande eller misstänkt, har
en laglig företrädare för den omyndige rätt att
närvara vid förhöret, om en sådan person
enligt 12 kap. 1 eller 2 § i rättegångsbalken
vid rättegång som gäller det brott som under-
söks skulle få föra talan i stället för eller vid
sidan av den omyndige.

Utredaren kan förbjuda en laglig företrä-
dare att närvara vid förhöret, om personen är
misstänkt för det brott som undersöks eller
om personens närvaro annars kan antas för-
svåra utredningen av brottet.

15 §

*När lagliga företrädare för en omyndig ska
kontakts*

De lagliga företrädare för en omyndig som
avses i 14 § 1 och 2 mom. och som har rätt
att vara närvarande ska på förhand underrät-
tas om förhöret, och åtminstone en av dem
ska ges tillfälle att närvara vid förhöret.

Undantag från skyldigheten att underrätta
och skyldigheten att ge tillfälle att vara när-
varande får göras endast om den lagliga före-
trädaren inte kan nås eller om det av skäl som
gäller undersökningen av brottet är omöjligt
att underrätta och ge tillfälle och om det för
utredningen av brottet eller den brottsliga
gärningen är nödvändigt att den misstänkte
förhörs utan dröjsmål.

I de fall som avses i 2 mom. ska den
lagliga företrädaren för den som förhörts så
snart som möjligt underrättas om förhöret
och innehållet i förhørsberättelsen.

16 §

*När en företrädare för socialmyndigheten
ska medverka vid förhör*

När en person som inte har fyllt 18 år är
misstänkt för brott eller en brottslig gärning,
ska socialmyndigheten underrättas om gär-
ningen och ges tillfälle att sända sin företrä-
dare till förhöret, om detta inte är klart onö-
digt.

Förundersökningsmyndigheten ska utan
dröjsmål sända förhørsprotokollet till social-
myndigheten.

17 §

Att ställa frågor

Vid förhöret får en part och hans eller
hennes biträde eller ombud med utredarens
tillstånd ställa frågor till den som förhörs för
utredning av saken. Utredaren får besluta att
frågorna ska ställas genom utredarens för-
medling. Även åklagaren får ställa frågor till
den som förhörs. En part och hans eller hen-
nes biträde eller ombud har också annars rätt
att begära att utredaren frågar den som för-

hörs om sådant som behövs för utredning av saken.

18 §

Avlägsnande från förhör

Utredaren får från förhöret avlägsna den som genom sitt uppträdande stör förhöret eller vars närvaro annars försvårar utredningen av saken.

19 §

Rättigheterna för en part som inte varit närvarande vid förhör

En part eller hans eller hennes biträde eller ombud som trots begäran inte har fått närvara vid ett förhör eller har avlägsnats därifrån, ska ges tillfälle att ta del av vad som kommit fram vid förhöret och att ställa frågor så snart detta kan ske utan att utredningen av brottet försvåras.

20 §

Förberedande samtal

Bestämmelserna i 5 § 1 mom. om bemötande av den som förhörs samt bestämmelserna i 8 § om när ett vittne har skyldighet att berätta vad han eller hon vet och får vägra vittna ska iaktas under förberedande samtal som förs för utredning av brott.

8 kap.

Konfrontation

1 §

Definition av konfrontation

Med *konfrontation* avses sådan identifiering av en person som är misstänkt för brott vid vilken jämförelsepersoner används vid sidan av den misstänkte.

2 §

Förutsättningar för konfrontation

Konfrontation får användas när den kan

antas vara av betydelse för utredningen av brottet.

En målsägande och ett vittne kan åläggas att medverka som identifierare vid en konfrontation.

Undersökningsledaren fattar beslut om att ordna en konfrontation.

3 §

Hur en konfrontation ska ordnas

En konfrontation ska ordnas så att resultatet blir så tillförlitligt som möjligt. Som jämförelsepersoner får inte användas personer vilkas utseende avviker från den misstänktes så att konfrontationens tillförlitlighet minskar. Vid konfrontation ska antalet jämförelsepersoner vara minst fem.

Utredaren kan tillåta att en part, hans eller hennes biträde eller ombud och tillsammans med en målsägande den som förordnats som stödperson för målsäganden är närvarande vid konfrontationen, om detta inte försvårar identifieringen. Åklagaren ska ges tillfälle att närvara vid konfrontationen.

Det ska föras protokoll över en konfrontation, och av den ska dessutom göras en videoinspelning eller någon jämförbar bildupptagning.

4 §

När utomstående kan åläggas att delta i en konfrontation

En utomstående kan åläggas att delta i en konfrontation som jämförelseperson endast om det med beaktande av brottets art är viktigt för att saken ska kunna utredas. Den utomstående kan likväl vägra att delta i konfrontationen, om deltagandet skulle medföra avsevärda olägenheter för honom eller henne.

En utomstående som har deltagit i en konfrontation har rätt att få en skälig ersättning. Bestämmelser om ersättningens belopp utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

5 §

Tillämpning av bestämmelserna på annan identifiering

Vad som i 1—4 § bestäms om konfronta-

tion gäller i tillämpliga delar också identifiering med hjälp av fotografier eller andra bildupptagningar eller utöver eller jämsides med synförmåelser även andra sinnesförmåelser.

9 kap.

Förundersökningsmaterial

1 §

Protokoll över förundersökningsåtgärder

Det ska föras protokoll över förundersökningsåtgärderna eller göras anteckningar i någon annan handling, om inte något annat föreskrivs särskilt i lag.

Vid förhör ska ett förhørsprotokoll föras på det språk, finska eller svenska, som den som förhörs använder under förhöret. Om den som förhörs använder ett annat språk, ska protokollet föras på det handläggningsspråk vid förundersökning som avses i 4 kap. 12 § 1 mom.

Av förhørsprotokollet ska framgå till vilka delar utsagan eller berättelsen har avgetts genom förmedling av ett ombud, per telefon eller med hjälp av något annat medium för dataöverföring. Om den som förhörs har varit i ett tillstånd som avses i 7 kap. 3 och 4 §, ska i förhørsprotokollet göras en anteckning om den förhördes tillstånd och orsaken till att förhöret inte har kunnat skjutas upp.

2 §

Granskning och korrigerings av förhørsprotokoll

Förhørsprotokollet ska genast efter förhöret ges till den förhörde för granskning. Granskningen kan genomföras så att uppgifterna i förhørsberättelsen och förhørsprotokollet läses upp för den förhörde, om det är lämpligt med hänsyn till ärendets art och omfattning. Den förhörde ska tillfrågas om hans eller hennes berättelse har blivit korrekt dokumenterad. I förhørsprotokollet ska införas de relevanta tillägg och korrigeringar som den förhörde begär.

Förhørsprotokollet får inte ändras efter det att den förhörde har granskat det och de

begärda korrigeringarna och tilläggen har gjorts.

3 §

Ljud- och bildupptagning av förhör

Ett förhör får helt och hållet eller till en del spelas in som en ljud- och bildupptagning. Hela förhöret eller en del av det ska spelas in, om det med beaktande av ärendets art eller omständigheter som gäller den person som förhörs är befogat för att det sätt på vilket förhöret har hållits, det som har hänt under förhöret eller den förhördes berättelse ska kunna verifieras i efterhand. Före inspelningen ska den som ska förhöras underrättas om den.

4 §

Inspelning av förhör för att användas som bevis

Förhör med målsägande och vittnen ska spelas in som ljud- och bildupptagning, om avsikten är att förhørsberättelsen ska användas som bevis vid rättegång och den förhörde på grund av sin unga ålder eller störningar i de psykiska funktionerna sannolikt inte kan höras personligen utan att orsakas men. Vid förhöret ska beaktas de särskilda krav som den förhördes utvecklingsnivå ställer på förhørsmetoderna, antalet personer som medverkar i förhöret och övriga förhållanden under förhöret. Före inspelningen ska den som ska förhöras underrättas om den.

Undersökningsledaren kan bestämma att också någon annan än förundersökningsmyndigheten får ställa frågor till den förhörde under förhørsledarens uppsikt. Den misstänkte ska ges möjlighet att ställa frågor till den som förhörs. Om den misstänkte begär det får hans eller hennes frågor också ställas av ett ombud eller biträde. Förhørsledaren kan dock bestämma att frågorna till den som förhörs ska ställas genom förhørsledarens förmedling.

Åklagaren ska ges tillfälle att närvara vid förhöret. Åklagaren har rätt att själv eller

genom förhørsledarens förmedling ställa frågor till den som förhörs.

5 §

Granskning av ljud- och bildupptagningar

Om ett förhör spelas in så som avses i 3 eller 4 §, ska den förhörde efter avslutat förhör ges tillfälle att lyssna och titta på upptagningen och i sin berättelse göra sådana korrigeringar och tillägg som behövs, om detta inte är klart onödigt med hänsyn till den förhördes unga ålder eller störningar i de psykiska funktionerna. Förhørsberättelsen granskas genom att förhørsprotokollet granskas i enlighet med 2 § 1 mom.

6 §

Förundersökningsprotokoll

När förundersökningen har avslutats ska det över det uppkomna materialet upprättas ett protokoll på det handläggningsspråk vid förundersökning som avses i 4 kap. 12 § 1 mom. (*förundersökningsprotokoll*), om det behövs för fortsatt behandling av ärendet.

I förundersökningsprotokollet ska tas in förhørsprotokollen och redogörelser för undersökningsåtgärderna och för de iakttagelser i samband med åtgärderna som gjorts om sådant som ska utredas vid förundersökning samt infogas de handlingar, inspelningar och fotografier som kommit till vid undersökningen, om de kan antas ha betydelse i saken och om inte något annat föreskrivs i lag. Det språk som använts av dem som hörts under förundersökningen ska antecknas i förundersökningsprotokollet.

I förundersökningsprotokollet ska det göras en anteckning om material som uppkommit vid förundersökningen men som inte tagits in i protokollet, om inte något annat föreskrivs i lag.

En kopia av förundersökningsprotokollet ska sändas till den som med stöd av 2 kap. 1 § i lagen om rättegång i brottmål har förordnats till försvarare för den misstänkte och till den som med stöd av 1 a § i det nämnda

kapitlet har förordnats till rättegångsbiträde för målsäganden.

7 §

Förundersökningshandlingars offentlighet

I lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet finns bestämmelser om förundersökningshandlingarnas offentlighet.

Uppgifter i en ljud- och bildupptagning får lämnas ut bara genom att upptagningen överläts för att läggas fram hos förundersökningsmyndigheten, om det med beaktande av innehållet i upptagningen finns anledning att anta att utlämnandet av uppgifterna på något annat sätt kan leda till att integritetsskyddet för personer som förekommer på upptagningen kränks.

10 kap.

Avslutande av förundersökning

1 §

Avslutande utsaga

Innan förundersökningen avslutas ska parterna ges tillfälle att till förundersökningsmyndigheten lämna sin avslutande utsaga om tillräckligheten hos förundersökningsmaterialet, bevisvärderingen, rättsfrågorna eller andra omständigheter som är viktiga för behandlingen, om det inte med beaktande av ärendets art och omfattning, det obetydliga brottet eller andra liknande omständigheter är uppenbart onödigt att en utsaga begärs för åtalsprövning och domstolsbehandling.

Begäran om avslutande utsaga ska vid behov preciseras. Det ska avsättas så mycket tid för utsagan att den som ska lämna den hinner sätta sig in i ärendet i tillräckligt hög grad och utan att behandlingen för den skull drar ut på tiden onödigt mycket. Efter att ha fått den avslutande utsagan ska förundersökningsmyndigheten pröva om förundersökningen måste kompletteras på grund av den.

Undersökningsledaren ska besluta om avslutande utsaga begärs eller inte och vilka åtgärder den eventuellt föranleder. I förekom-

mande fall ska åklagaren höras om behovet av och innehållet i en begäran om en avslutande utsaga.

2 §

Avslutande av förundersökning

Efter det att förundersökningen blivit klar ska saken överlämnas till åklagaren för åtalsprövning eller för utfärdande av strafforder eller ordningsbotsföreläggande. Förundersökningsprotokollet i fråga om ett brott som ska utredas som militärt rättegångsärende ska utan dröjsmål sändas till militärmyndigheterna.

Förundersökningen avslutas dock utan att saken överlämnas till åklagaren, om det vid undersökningen har framgått att inget brott har begåtts eller att åtal i saken inte kan väckas eller att inget annat offentlighetsrättsligt anspråk som grundar sig på ett brott kan framställas mot någon i saken.

I 3 kap. 9 och 10 § finns bestämmelser om när förundersökningen läggs ned och begränsas genom förundersökningsmyndighetens eller åklagarens beslut.

3 §

Anmärkning

En polisman och allmänna åklagaren i egenskap av undersökningsledare kan ge den som varit misstänkt för brott en muntlig eller skriftlig anmärkning, om förundersökningen läggs ned med stöd av 3 kap. 9 §.

4 §

Partiellt avslutande av förundersökning

Om det under förundersökningen framgår att det inte längre finns anledning att misstänka den som har underrättats om att han eller hon är misstänkt för brott, men förundersökningen inte kan avslutas helt och hållet på det sätt som anges i 2 §, ska förundersökningen utan ogrundat dröjsmål avslutas för denna persons del.

11 kap.

Särskilda bestämmelser

1 §

Förundersökningsbeslut

Det ska fattas ett skriftligt beslut om att förundersökning inte görs, att den läggs ned med stöd av 3 kap. 9 § 1 mom. eller 10 § och att den avslutas utan att saken överlämnas till åklagaren för prövning. Detsamma gäller andra liknande förundersökningsbeslut som kan påverka en parts rättigheter, intressen eller skyldigheter.

Av det beslut som avses i 1 mom. ska framgå

- 1) den myndighet som fattat beslutet och beslutstidpunkten,
- 2) parterna,
- 3) saken,
- 4) grunderna för beslutet och de bestämmelser som tillämpats,
- 5) innehållet i beslutet, och
- 6) kontaktuppgifter om den förundersökningstjänsteman som lämnar ytterligare information.

Beslutet ska ges till en part som är närvarande vid förundersökningen eller sändas per post till den adress som han eller hon har uppgett eller som förundersökningsmyndigheten annars känner till. Beslutet behöver inte ges eller sändas, om det skulle försvåra utredningen av det aktuella brottet eller ett annat brott som har samband med det. En underrättelse ska ges eller sändas utan ogrundat dröjsmål efter det att den eventuella olägenhet som därigenom orsakas inte längre kan uppkomma.

I fråga om förundersökningsmyndighetens beslut gäller i övrigt vad som föreskrivs särskilt i lag.

2 §

Innehållet vid summarisk förundersökning

Vid summarisk förundersökning finns ingen undersökningsledare. I förhørsberättelsen antecknas endast huvudinnehållet i den förhördes utsaga, vilken kan tas in i någon annan handling än ett förhørsprotokoll.

Summarisk förundersökning får göras utan att 5 kap. 1 § eller 7 kap. 11 och 14—16 § iakttas. Detsamma gäller 7 kap. 10 § 2 mom. i fråga om underrättelse om rätt att anlita biträde.

3 §

Behörighet som biträde

Den som är advokat, offentligt rättsbiträde eller rättegångsbiträde med tillstånd enligt lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (715/2011) får vara biträde för en part vid förundersökning.

I ett enskilt fall får inte den vara biträde som

1) har varit rådgivare för den misstänkte i det brott som undersöks eller ett brott som har ett direkt samband med det,

2) i ett ärende som gäller det brott som undersöks eller ett brott som har ett direkt samband med det är biträde för någon annan som är misstänkt för brott, om uppgiften som biträde för parten kan antas väsentligt försvåra utredningen av saken,

3) är eller har varit sådant genomsökningsombud som avses i 8 kap. 7 § i tvångsmedelslagen eller sådant offentligt ombud som avses i 10 kap. 44 § i den lagen i ett ärende som gäller det brott som undersöks eller ett brott som har ett direkt samband med det,

4) sköter juridiska uppdrag tillsammans med någon som av en orsak som anges i 1—3 punkten inte får vara biträde för en part,

5) är misstänkt eller vittne i ett ärende som gäller det brott som undersöks eller ett brott som har ett direkt samband med det,

6) i egenskap av tjänsteman eller annars genom att utöva offentlig makt har deltagit i åtgärder som vidtagits i fråga om det brott som undersöks eller ett brott som har ett direkt samband med det eller i ett ärende som gäller ett sådant brott, eller

7) efter att ha börjat som biträde i ärendet har förfarit i strid med lag eller god advokat sed så att hans eller hennes fortsatta uppgift som biträde kan antas väsentligt försvåra utredningen av saken.

Biträdets behörighet avgörs av undersökningsledaren. Om en person förvägrats rätt att biträda en part vid förundersökning, ska par-

ten ges tillfälle att skaffa ett biträde som uppfyller behörighetsvillkoren. Av denna anledning behöver undersökningen dock inte skjutas upp, om det inte finns särskilda skäl till det.

På yrkande av den som saken gäller ska domstolen besluta om huruvida undersökningsledarens beslut enligt 2 mom. ska iakttas. Ärendet avgörs av den domstol som har behörighet att utreda huvudsaken. Domstolen ska handlägga ärendet skyndsamt. Ändring i domstolens beslut får inte sökas genom besvär. Den som framställt yrkandet får anföra klagan över domstolens beslut så som i tvångsmedelslagen bestäms i fråga om häktning.

4 §

Sakkunnigutlåtande

För förundersökningen får begäras sakkunnigutlåtanden om frågor som gäller det ärende som utreds genom förundersökning.

Den som står i ett sådant förhållande till ärendet eller till en part att hans eller hennes opartiskhet äventyras får inte vara sakkunnig.

5 §

Yppandeförbud

Om det för någon som är närvarande vid en förundersökning yppas uppgifter som gäller andra än personen själv eller hans eller hennes huvudman och som har samband med undersökningen och som han eller hon inte tidigare har kännedom om, kan undersökningsledaren förbjuda honom eller henne att röja uppgifterna för utomstående medan förundersökningen pågår. Medan åtalsprövning pågår beslutar åklagaren om yppandeförbud. Yppandeförbud kan meddelas en parts företrädare och biträde även i det fall att han eller hon inte har närvarit vid undersökningen.

En förutsättning för yppandeförbudet är att ett avslöjande av uppgifter som avses i 1 mom., medan undersökningen pågår, kan försvåra utredningen av brottet eller orsaka parten eller någon annan skada eller olägenhet. Förbudet kan förklaras gälla också efter det att förundersökningen har avslutats, tills

ärendet har tagits upp till behandling vid ett domstolssammanträde eller åklagaren har beslutat låta bli att väcka åtal eller ärendet avskrivits, om ett avslöjande av uppgifter kan försvåra utredningen av ett annat brott som fortfarande undersöks.

Yppandeförbud meddelas för högst tre månader åt gången. Förbudet ska bevisligen och i skriftlig form delges den som förbudet gäller. I förbudet ska specificeras de omständigheter som förbudet omfattar, nämnas förbudets giltighetstid och anges hotet om straff för överträdelse av förbudet.

Yppandeförbudet ska utan dröjsmål upphävas före giltighetstidens slut, om den förutsättning för förbudet som avses i 2 mom. inte längre finns. Den som förbudet gäller ska underrättas om att förbudet upphävts.

Till straff för brott mot yppandeförbudet döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag.

6 §

Tystnadsplikt

Yppandeförbudet enligt 5 § påverkar inte den tystnadsplikt som följer av 23 § 2 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Förundersökningsmyndigheten ska för den som förbudet gäller förklara förhållandet mellan förbudet och den tystnadsplikt som baserar sig på den nämnda bestämmelsen och för den som tystnadsplikten gäller även innehållet i tystnadsplikten i övrigt, om det inte är uppenbart onödigt.

7 §

Information om förundersökning

Om det är behövligt att informera om en förundersökning på grund av ärendets samhälleliga betydelse eller det allmänna intresse det väcker eller för att ett brott ska kunna utredas, den som är misstänkt för brott ska kunna nås, ett nytt brott ska kunna förhindras eller skada till följd av ett brott ska kunna förhindras eller av någon annan motsvarande orsak, ska informationen ges så att ingen utan fog blir misstänkt och så att ingen i onödan

orsakas skada eller olägenhet.

Namnet på eller bilder av en person får lämnas till offentligheten bara om det är nödvändigt för att ett brott ska kunna utredas, en misstänkt ska kunna nås, ett nytt brott ska kunna förhindras eller skada till följd av ett brott ska kunna förhindras.

Vid information om förundersökning ska dessutom förundersökningsprinciperna enligt 4 kap. beaktas. Det föreskrivs särskilt om skyldighet att hemlighålla omständigheter som uppdagats vid förundersökning.

Undersökningsledaren och dennes chef samt andra tjänstemän som dessa har utsett har rätt att lämna ut uppgifter om en förundersökning till offentligheten. Även åklagaren har rätt att lämna ut uppgifter efter det att förundersökningen har avslutats.

8 §

Rätt att få information av en myndighet samt av en privat sammanslutning och av en privatperson

I 4 kap. 2 och 3 § i polislagen (872/2011) finns bestämmelser om rätt att av en myndighet samt av en privat sammanslutning och av en privatperson få information som behövs för utredning av brott.

9 §

Underrättelser till målsäganden

Utöver vad som ovan bestäms om underrättelser ska förundersökningsmyndigheten underrätta målsäganden

1) i möjligaste mån, om vilka åtgärder som kommer att vidtas med anledning av brott som genom anmälan eller på något annat sätt kommit till förundersökningsmyndighetens kännedom,

2) om betydelsen av målsägandens straffyrkande på den som är misstänkt för brott och betydelsen av återtagande av det när straffyrkande förutsätts för att förundersökning ska göras eller fortsättas,

3) utan dröjsmål, om att förundersökning av målsägandebrott görs i det fall som avses i 3 kap. 4 § 3 mom.

Om målsäganden har lidit sådan skada på

grund av brottet för vilken han eller hon uppenbart har rätt till ersättning med stöd av brottskadlagen (1204/2005), ska förundersökningsmyndigheten dessutom upplysa målsäganden om denna rätt och vid behov ge anvisningar om hur han eller hon ska söka ersättning.

10 §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av statsrådet kan utfärdas närmare bestämmelser om

- 1) sättet att registrera anmälan om brott,
- 2) ordnandet av konfrontation,
- 3) förhörsprotokollets och förundersökningsprotokollets innehåll, struktur och bilagor.

11 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014. Genom denna lag upphävs förundersökningslagen (449/1987).

Nådendal den 22 juli 2011

Republikens President

TARJA HALONEN

12 §

Övergångsbestämmelse

De bestämmelser som gäller när denna lag träder i kraft ska tillämpas på förundersökningar som är aktuella när lagen träder i kraft.

Utöver det som bestäms i 1 mom. är den som är behörig att vara biträde för en part vid förundersökning enligt de bestämmelser som gäller när denna lag träder i kraft behörig att vara det i ett år efter det att denna lag har trätt i kraft. Vidare är den som enligt de bestämmelser som gäller när denna lag träder i kraft är behörig att vara biträde för en part vid förundersökning och som tre månader innan fristen enligt 30 § 3 mom. i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd löper ut ansöker om tillstånd enligt den lagen behörig att vara biträde för en part vid förundersökning tills hans eller hennes ansökan har avgjorts och beslutet vunnit laga kraft, om inte ansökan har avgjorts och beslutet vunnit laga kraft senast ett år efter det att den lagen trädde i kraft.

Justitieminister *Anna-Maja Henriksson*